

TUNCELI-ÇEMİŞGEZEK- PAYAMDÜZÜ KÖYÜ HALI DOKUMA ÖRNEKLERİ *

CARPET WEAVING SAMPLES IN TUNCELI-ÇEMİŞGEZEK- PAYAMDÜZÜ
VILLAGE

Mehmet KULAZ¹

ÖZET

Geleneksel el sanatları içerisinde önemli bir yeri olan dokuma sanatı, daha çok karasal iklime sahip soğuk yörelerde karşımıza çıkmaktadır. Başlangıçta, dış etkenlerden korunma amaçlı olarak dokunan örnekler yüzyıllar içinde estetik değerlere bürünerek günümüze kadar gelmeyi başarmışlardır.

Karasal iklime sahip Tunceli yöresinde de yarı-göçer ve hayvancılığa dayalı yaşam tarzı dokumanın gelişmesine olanak sağlamıştır. Özellikle yaylak-kışlak kültüründeki Şavak Aşiretinin yoğun olarak yaşadığı köylerde halı ve diğer dokuma türleri teknik ve estetik açıdan hayli gelişkindir. Bu köylerden biri olan Çemişgezek İlçesi'ne bağlı Payamdüzü Köyünde yapmış olduğumuz incelemeler sonrasında elde edilen halı örneklerinin, ihtiyaçlar neticesinde sedir, yan, taban ve yastık yüzü gibi değişik formlarda dokunduğu görülmüştür. Halıların genelinde kompozisyon olarak göllü/göllü halı olarak düzenleme yapılmış ve bu göller, çok kollu yıldız, sekizgen madalyon, akrep ve ejder motifleriyle zenginleştirilmiştir.

Payamdüzü Köyü'nde görülen bu örnekler konar-göçer kültürünün önemli örnekleri olarak değerlendirilebilir. Yöredeki halkın kültürünü yansıtan bu örnekler gelişen sanayi ile birlikte yok olmayla yüz yüze kalmıştır. Buraya ait ürünlerin incelenmesi, belgelenmesi, kültürel yok oluşun engellenmesi adına önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Tunceli, halı, dokuma, motif, el sanatları

ABSTRACT

Weaving art having a substantial place in traditional handicrafts is seen in the cold regions having continental climate. At the beginning, examples woven for protection from the external effects have managed to live until the present day gaining aesthetic values in hundreds of years.

The semi-nomad living style based on animal farming in Tunceli region being in continental climate region paved the way for development of weaving. Especially, in the villages of Shavak Tribe, carpets and other weaving types are substantially developed ethnically and aesthetically. It is seen that the carpet samples we obtained after the researches in Paylamduzu village, Cemisgezek District, as one of such villages, were woven in different forms such as couch, side, sole and pillow cover. In general, the carpets are regulated as laky as the main composition, and these lakes are seen in different forms such as multi-branch star, octagonal medallion, scorpion and dragon motifs.

These samples seen in Payamduzu Village may be considered as substantial samples of the nomad culture. These examples reflecting the culture of the people in the area has become

---

* Bu çalışma Yüzüncü Yıl Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Başkanlığı tarafından desteklenen "Tunceli El Sanatları (2013-GS-B052)" adlı proje kapsamında yapılmıştır. Katkılarından dolayı Van YYÜ- Bilisel Araştırma Projeleri Başkanlığı'na teşekkür ederiz.

¹ Yrd. Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü (e- posta: mkulaz@yyu.edu.tr)

subject to extinction due to the developing industry. Review and documentation of the products of this region are important to prevent such cultural extinction.

Keyword(s): Tunceli, carpet, weaving, motif, handicrafts

GİRİŞ

İnsanlar geçmişten günümüze kadar ihtiyaçlarını gidermek, yaşamını kolaylaştırabilmek ve hayatına estetik değer katabilmek için doğadaki malzemelerden yararlanarak çeşitli ürünler yapmıştır. Bu ürünler arasında dokumalar önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle soğuk iklime sahip yerlerde karşımıza çıkan dokuma örnekleri, ait oldukları halkların ihtiyaçlarını gidermenin yanı sıra kültürlerini de yansıtan birer belge durumundadır. Anadolu bu açıdan oldukça zengin bir dokuma kültürüne sahiptir.

Anadolu'daki bu dokuma kültürünün yaygın olarak görüldüğü yörelerden biri de Tunceli İli'dir. Kentin soğuk iklimi ve geçim kaynağının hayvancılığa dayalı olması, geleneksel kalın dokumaların nitelik ve nicelik olarak ön plana çıkmasına yol açmıştır. Malzeme olarak koyun yününün kullanıldığı havlı ve havsız dokuma örnekleriyle dikkat çeken kentte, halı, kilim, cicim, sumak ve zili gibi farklı tekniklere sahip çok sayıda ürünün yapıldığı görülmektedir. Bunlar içerisinde halılar önemli bir yer tutmaktadır. Halı, yere sermek, örtü ve süs eşyası olarak kullanılmak üzere hazırlanmış düğümlü ve havlı dokumadır (Deniz, 1985:18). Halı dokuma örnekleri açısından, Tunceli Çemişgezek İlçesi'ne bağlı Payamdüzü Köyü dokumaları, yöredeki önemli yerlerden biridir.

I. Tunceli-Çemişgezek- Payamdüzü Köyü Halı Dokuma Örnekleri

Tunceli yöresinde halı dokumaları oldukça yaygındır. Ancak, Şavak aşiretinin yerleşik olduğu Çemişgezek İlçesi'ne bağlı Yemişdere (Devdirej)- Doğan- Payamdüzü (Sinsor)- Sarıbalta (Komer)- Bölmebölen (Noronik) köylerinde daha yoğun olarak dokunduğunu söylemek mümkündür. Bunun temel nedeni, yöredeki Şavak Aşireti'nin yaşadığı coğrafyanın soğuk ve dağlık olması, yaylak-kışlak yaşam tarzı ve temel geçim kaynağının hayvancılık olması şeklinde özetlenebilir.

Doğu Anadolu Bölgesinde, Tunceli İlinin Pertek ve Çemişgezek ilçeleri arasında kalan ve Şavak yöresi olarak adlandırılan alanda yaşayan Şavaklılar, (Kutlu,1987:10; Aksoy, 2011:1-2).farklı türdeki estetik açıdan zengin dokumalarıyla dikkat çekmektedir.

Tunceli Çemişgezek İlçesi'ndeki Şavak köylerinden biri olan Payamdüzü'nde yapılan araştırmalarda tespit edilen halı örnekleri, yöredeki halı dokumacılığı hakkında genel bir fikir vermesi açısından önemlidir. Çalışma kapsamında Payamdüzü Köyü'nde Şavak aşiretine mensup kişilerce yapılmış zengin kompozisyona sahip olan beş halı örneği, katalog düzeni içerisinde yöresel özelliklerine göre tanıtılarak, Anadolu'nun diğer yöreleriyle olan benzerlikleri vurgulanmaya çalışılmıştır.

Dokuma tekniği olarak gördes düğümünün kullanıldığı yöre halılarının dokunmasında kullanılan tezgâh tipi, basit yer tezgâhıdır. Dokumalarda kullanılan malzeme ise yündür. Yün, yayla döneminde koyun ve kuzuların kırılması ile elde edilir. Bu kırım işlemleri sıcakların başlangıcında, çoğunlukla Haziran ve Temmuz aylarında yapılmaktadır. Kırım sonunda elde edilen yünler, çeşitli işlemlerden geçirilerek dokumada kullanılacak hale getirilir. Yünler önce yıkanıp temizlenir, ardından yün tarağı ile taranıp ip haline getirmek için teşi (iğ) ile eğirme işlemi yapılır. Hazırlanan bu iplikler, daha sonra, yörede bulunan kök

boya (run), soğan kabuğu, böğürtlen kökü, ceviz kabuğu gibi bitkilerden elde edilen bitkisel ve anilin boyalarla renklendirilir.

Yöredeki halı örneklerinin büyük bir kısmı birbiriyle benzerlik gösteren motif ve kompozisyonlara sahiptir. Bölgede tespit edilen halıların, yaygı dışında heybe, sedir örtüsü, yastık yüzü gibi amaçlarla da kullanıldığı görülmektedir. Bu örnekler günümüzde artık dokunmadığı için halı dokumacılığının yörede ölmüş bir sanat dalı olarak değerlendirilmesi mümkündür. Bu nedenle ilgili el sanatları dalının tekrar canlandırılması, yörenin kültürel mirasının korunması açısından önem taşımaktadır.

İncelemiştir olduğumuz örnekler ve özellikleri şöyledir:

Örnek no: 1

Adı : Göllü/ Göllü (Madalyonlu) halı
Dokuma tekniği : Gördes Düğümü
Malzeme : Yün- Bitkisel boya
Ölçüleri : 121 x 373 cm
Dokuyan kişi : Özlem Demir
Dokunduğu yer : Payamdüzü Köyü - Çemişgezek- Tunceli
İnceleme tarihi : 10.07. 2014

Tanım: 121x 376 cm ölçülerindeki halı, Gördes düğüm tekniği ile dokunmuştur. Halının yapımında yün malzeme kullanılmıştır. Yün malzeme bitkisel boyalarla renklendirilmiştir. Halının zemini peş peşe sıralanan altıgenlerden oluşan üç adet gol/gölden meydana gelmektedir. Göller, ejder ayaklı dörtgenlerle sonlandırılmıştır. Dış hatları, koçboynuzu ve ejder ayakları motifleriyle belirlenen gollerin/göllerin içerisine merkezlerinde yıldız, çakmak motifleri bulunan artı/ haçvari ya da dört yön diyebileceğimiz motifler yerleştirilmiştir. Gölün dışında kalan halı zemini akrep motifleri ile süslenmiştir. Halının bordürü karanfil ve çakmak motifi ile süslenmiştir. Bordürün dış hatları, sıçandışi denilen motif ile çevrelenmiştir.

Örnek no: 2

Adı : Madalyonlu halı
Dokuma tekniği : Gördes Düğümü
Malzeme : Yün- Bitkisel Boya
Ölçüleri : 196 x 263 cm
Dokuyan kişi : Mürüvet Biçer
Dokunduğu yer : Payamdüzü Köyü- Çemişgezek-Tunceli
İnceleme tarihi : 10.07. 2014

Tanım: 196x263 cm boyutlarındaki halı yün malzemeden yapılmış olup dokumasında Gördes düğümü kullanılmıştır. Halının zemini, bordo zemin üzerine postu andıran bir kompozisyondan oluşmaktadır. Bu kompozisyonun içerisinde ve halının tam orta kısmında bir göbek-göl- madalyon yer almaktadır. Kenarlarında dört taraftan çengel motifleriyle sınırlandırılmış olup orta kısmında sekiz kollu yıldız motifi bulunmaktadır. Göbeğin dört köşesinde dört tane çömelmiş vaziyette geyik figürlerine yer verilmiştir. Ayrıca postun uzun kenarlarının girintili kısmında karşılıklı olarak yerleştirilmiş hayat ağacını bekler vaziyette konumlandırılmış at figürleri bulunmaktadır. Zemini dört taraftan geniş bir bordür kuşatmaktadır. Bordürde sarı zemin üzerine farklı renklerden oluşturulmuş ibrik motifleri yer almaktadır.

Örnek no: 3

Adı : Çift Göllü / Göllü Halı
Dokuma tekniği : Gördes Düğümü
Malzeme : Yün- Bitkisel-Anilin boya
İşlevi : Yer yaygısı
Ölçüleri : 113x 272 cm
Dokuyan kişi : Birgül Yapmaz, Songül Güler, Ayten Güler
Dokunduğu yer : Payamdüzü Köyü- Çemişgezek-Tunceli
İnceleme tarihi : 10.07. 2014

Tanım : 113x272 cm boyutlarındaki halı yün malzemeden yapılmış olup dokumasında Gördes düğümü kullanılmıştır. Halı, bordo zemini üzerine lacivert renginden oluşan iki sekizgen gölden oluşmaktadır. Göllerin içerisinde bir daire oluşturacak şekilde çiçek motifleri yerleştirilmiştir. Göllerin dışında kalan kısımlar, altıgen ve dörtgen madalyonlar yerleştirilmiştir. Bu madalyonları içi çiçek ve yıldız motifleriyle dolgulanmıştır. Halıyı çevreleyen tek ve geniş bordürde beyaz, gri ve tütün renklerinden oluşan koçbaşı motifleri yer almaktadır. Halının en sonunda çözgüler saç örgüsü şeklindeki püsküllerle oluşturulmuştur. Halının dar bordüründe beyaz yünden oluşturulan harflerle Yusuf yazılmaktadır.

Örnek no: 4

Adı : Göllü/Göllü Halı Yastık
Dokuma tekniği : Gördes Düğüm Tekniği
Malzeme : Yün- Bitkisel –Anilin Boya
Ölçüleri : 45 x 95 cm
Dokuyan kişi : Özlem Demir
Dokunduğu yer : Payamdüzü Köyü - Çemişgezek- Tunceli
İnceleme tarihi : 10.07. 2014

Tanım: 45x95 cm ölçülerindeki halı yastık yüzü, Gördes düğüm tekniği ile dokunmuştur. Halıda yün malzeme kullanılmıştır. İplikler bitkisel boyalarla renklendirilmiştir (Res. 6, Çiz. 7-8). Ön yüzü halı tekniği, arka yüzü ise bez ayağı tekniği ile dokunmuştur. Zemin peş peşe üç tane gol (göl) motifi ile dolgulanmıştır. Bu göllerden ortadaki 8 kollu yıldız motifi ile diğer ikisi ise bitkisel bir figürle bezenmiştir. Zemini çevreleyen tek sıra bordürde çiçek ve dallardan oluşan bitkisel bezeme yer almaktadır. Yastığın arka yüzü sade tutulmuştur.

Örnek no: 5

Adı : Halı Yastık
Dokuma tekniği : Halı- Gördes Düğümü
Malzeme : Yün- Bitkisel Boya
Ölçüleri : 23 x 92 cm
Dokuyan kişi : Özlem Demir
Dokunduğu yer : Payamdüzü Köyü- Çemişgezek- Tunceli
İnceleme tarihi : 10.07. 2014

Tanım: 23x92 cm ebatlarındaki yastık yüzü, Gördes Düğüm tekniği ile dokunmuştur. Halıda malzeme olarak yün kullanılmış, renkler bitkisel boyadan elde edilmiştir. Dokumada beyaz, bordo, gri, turuncu ve soğan kabuğu renkleri görülmektedir (Res.7).

Seccade şeklinde tasarlanmış olan yastık, çift mihraplı zemine sahip bir halıdır. Mihrabın iç kısmında tarak/fatma ana eli/parmak motifi ve göz motifleri göze çarpar. Köşelerde dört yön/küpe ve göz motifleri yer alır. Dokumanın kısa kenarlarında iki uzun kenarlarında ise tek bordür yer almaktadır. Zemin ile aynı renge sahip olan bordürler, göz ve deveboynu motifleriyle dolgulanmıştır. Dokumanın arka kısmı bez ayağı olup sade tutulmuştur.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Dağlık bir araziye ve karasal bir iklime sahip olan Tunceli’de temel geçim kaynağı hayvancılık olduğu için yörede diğer el sanatlarında olduğu (Güzel, 2015, 93-104; Güzel-Oskay, 2017, 197-213)gibi dokuma sanatı da gelişme imkânı bulabilmiştir. Yörede, yüzlerce yıldır geleneksel olarak devam ettirilen halı ve kilim, cacım, zuli ve sumak gibi ihtiyaç için basit yer tezgahlarında dokunan örnekler karşımıza çıkmaktadır. Bu dokuma örnekleri, Tunceli’nin genelinde görülmesine rağmen yarı konar-göçer yaşam tarzına sahip Şavak Aşireti’ne mensup köylerde daha yoğun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu köylerden biri de Çemişgezek İlçesi’ne bağlı Payamdüzü Köyü’dür.

Çalışma kapsamında Çemişgezek İlçesi Payamdüzü Köyü’nde tespit edilen toplam beş halı örneği incelenmiştir. Örneklerin iki tanesi yolluk, biri taban halısı, iki tanesi de yastık yüzü olarak kullanılmıştır. İncelenen halı örneklerinin tamamında Gördes düğüm tekniği kullanılmıştır.

Yöredeki konar-göçer yaşam tarzı nedeniyle daha çok kolay taşınabilen küçük ebatlı örneklerden oluşan halıların çözgü ve atkı iplikleri, Haziran ve Temmuz aylarında yapılan kırkım işlemi sonrasında elde edilen yünlerin teşi (iğ) kullanılarak eğrilmesi sonucunda elde edilmektedir. İplikler bitkisel veya anilin boyalarla renklendirilmiştir. Çözgü iplikleri daha çok doğal rengeyle, natürel olarak kullanılmıştır. Halı örnekleri köylülerin kendi imkânlarıyla oluşturdukları basit yer tezgâhlarında dokunmuştur. Örnekler; yan halısı, sedir halısı, taban halısı, yastık yüzü ve duvar halısı olarak farklı amaçlarla dokunmuştur. Ölçüleri, kullanım yerleri ve ihtiyaca göre değişiklik göstermektedir. Daha çok yan halı ve sedir (makat) halısı,yolluk ve yastık yüzü örneklerinin dokunduğu görülmektedir.

Daha çok koyu ana renklerin tercih edildiği halılarda genel olarak zemin, yörede göl olarak adlandırılan madalyonlu bir kompozisyon düzenine sahiptir. Zemine ana motif olarak yerleştirilmiş bu madalyonların aralarında kalan boşluklara da dolgu olarak akrep, yin- yang, göz/nazar, koçbaşı gibi Anadolu’nun diğer bölgelerinde yaygın olarak gördüğümüz motifler yerleştirilmiştir. Farklı renklerle işlenen ve böylece dokumayı hareketlendirilen ana motiflerin dış hatları, bazı örneklerde çok kollu yıldız, bazı örneklerde dış hatları stilize ejder ayakları/niklerle belirlenmiş ve yörede göle hustu (boynuzlu göl) olarak isimlendirilen motiflerle belirlenmiştir. Örneklerin ölçülerine göre madalyonların sayıları değişebilmektedir. Bazı örneklerde zemin, sayıları 3 veya 2 arasında değişen madalyonlarla, bazı örneklerde ise tek madalyonla dolgulanmıştır.

İncelenen örneklerin tamamında tek bordüre yer verilmiş ve bordürün zemini ile halının zemin rengi birbirinden farklı işlenerek dokuma hareketlendirilmiştir. Aynı şekilde zemin ile bordür motifleri de farklı renklerle işlenerek dokumalarda hareketlilik sağlanmıştır. Bordür zemininde yıldız, çengel/nik, göz, suyolu ve bitkisel motifler işlenmiştir.

İncelenen örneklerin gerek kompozisyon ve gerekse motif olarak benzerlerini Anadolu’nun birçok yöresinde bulmak mümkündür.

Örnek no: 1.ve 3'de görülen Göllü kompozisyona sahip halı örneklerinin kompozisyon ve motif açısından benzerlerini Anadolu'nun Bergama, (Res. 8); (Yetkin, 1991, Lev. 39) Çanakkale gibi Batı (Res. 9) (Deniz, 2000: 259, ve Adıyaman gibi Doğu bölgelerindeki halı örneklerinde görmek mümkündür (Kırzioğlu, t.y.: 66, Res. 42).Yine Bergama Yöresine ait 3.tip Holbein halısı (Yetkin, 1991: Lev.,37), (Fot. 10) olarak adlandırılan örnekle de benzer bir kompozisyona sahiptir.

Payamdüzün'de karşımıza çıkan halı gruplarından biri de yıldızlı madalyonlu halılardır. Örnek no: 2 ve Örnek no: 4'da görmüş olduğumuz yıldızlı halı örnekleri ile Uşak yıldız madalyonlu halılar (Res. 11); (Yetkin, 1991: 158, Lev. 51) ve Kars yöresine ait yıldızlı halı örnekleri, renk ve kompozisyon olarak benzerlik göstermektedir (Kırzioğlu, t.y.: 93). Örneklerde zemine ana motif olarak işlenen yıldız şeklindeki madalyon genel hatlarıyla aynıdır.

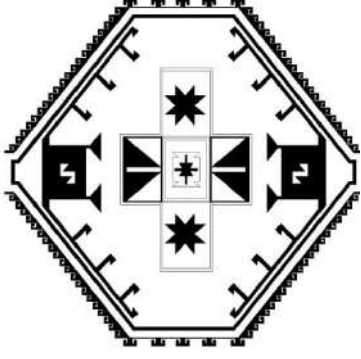
Yörenin halıları arasında çok sayıda göllü (madalyonlu) örneklerinin yanı sıra tek göllü (madalyonlu) ve Örnek 4'te olduğu gibi zemini kartuşlara bölünmüş olanları da mevcuttur. Böyle bir örneği gördüğümüz Örnek no: 3'teki halı ile Kayseri (Yahyalı) halısı benzerlik göstermektedir (Res. 12); (Deniz, 2000, 269, Res, 34). Her iki örnekte de zemin büyük bir göl (madalyon) ile dolgulanmıştır. Örnek, kompozisyon olarak Ağrı Doğubayazıt yöresine ait tek madalyonlu kartuşlu halıyla da benzerlik göstermektedir (Kırzioğlu, t.y., 53,)

Payamdüzü halı örneklerinde gördüğümüz göllü ve katuşlu kompozisyon düzeni ile daha çok dolgu motifi olarak kullanılan bereket, akrep, yıldız, yin-yang, göz/nazar, çengel, koçboynuzu gibi motifler Orta Asya ve Anadolu'nun bir çok yöresinde son derece yaygındır. Bu benzerliklerin Anadolu'daki dokumalar arasında bir kültür birliğine işaret etmesi bakımından önemlidir.

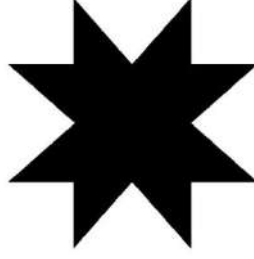
Tunceli Yöresi'nde olduğu gibi Anadolu'daki halkın geleneksel kültürünü yansıtan dokumalar, yerel bir yaşam tarzının nadide örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendi yaşam biçimlerinin birer yansıması olan dokumalar arasında halı örnekleri, gelenekselliği ortaya çıkarması açısından kayda değerdir. Günümüzün gelişmiş sanayi karşısında, geçmişle aramızda bir köprü ödevi gören bu eserler hemen hemen tükenme aşamasına gelmiştir. Yapımı neredeyse sona eren halı dokumaların derlenmesi, envanterlerinin hazırlanıp katalog haline getirilerek tanıtılması ve geleneksel kültürün günümüze taşınması için yeniden üretimine çaba harcanması oldukça önem taşımaktadır.

KAYNAKLAR

- Acar, B. (1975). *Kilim ve Düz Dokuma Yayımları*, İstanbul: Ak Yayınları.
- Aksoy, E. (2011). Şavak Havlı Ve Havsız Kirkitli Dokumaları, (Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı, Yayınlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi), İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Alantar, H. (2007). *Motiflerin Dili*, İstanbul: Yorum Yayıncılık.
- Deniz, B. (1985). “Geçmişten Günümüze Halıcılık”, *Türk Halı Sanatı I. Bilim, Birlik, Başarı*, S.46, İzmir, 18-32.
- (2000). *Türk Dünyasında Halı ve Düz Dokuma Yayımları*, İstanbul: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.
- (2015). “Anadolu-Türk Halı Sanatının Kaynakları”, *Ege Üniversitesi Sanat Tarihi Dergisi*, Sayı: XIV-1, 79-103.
- Erbek, M, (2002). *Çatalhöyük'ten Günümüze Anadolu Motifleri*, Ankara: T.C.Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Güzel, E.,(2015) “Tunceli İli Oya Örnekleri”, *Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi /The Journal of Turk & Islam World Social Studies* Yıl: 2, Sayı: 5, 93-104
- Kulaz, M. (2016). “Tunceli –Çemişgezek-Doğan Köyü Halı Dokuma Örnekleri”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Erzurum, 1321-1335
- Oskay, N. (2017). “ Tunceli Yöresine Ait Örme ve Tığ İşi Örnekleri”, *Folklör ve Edebiyat*, Cilt: 23, Sayı: 90,197-213
- Kırzioğlu, N. (t.y.). *Doğu Yöresi Hahları*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Kulaz, M. “ *Diyarbakır Müzelerinde Bulunan Halı Kilim ve Kumaşlar*”,Van, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Van,2003
- Kutlu, M. M. (1987). *Şavaklı Türkmenlerde Göçer Hayvancılık*, Ankara: Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları:84.
- Yetkin, Ş. (1991). *Türk Halı Sanatı*, Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları,1991

Çizim 1. göl (madalyon)

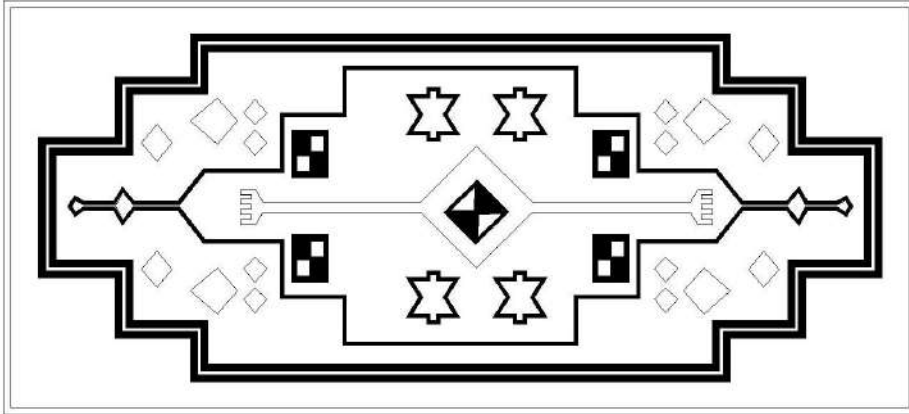
Çizim 2. Yıldız motifi

Çizim 4. Sekiz kollu yıldız motifi

Çizim 5. Sekiz kollu yıldız motifi

Çizim :5. Çift yönlü mihrap motifi

RESİMLER

Res. 1. Göllü halı

Res. 2. Madalyonlu halı

Res. 3. Göllü Halı

Res. 4. Bereket motifi

Res. 5. Yıldızlı Göllü/Göllü Halı

Res. 6 . Sekiz kollu yıldız motifi

Res. 7. Figürlü Yastık Halısı

Res. 8. Bergama Halısı- Vakıflar Halı Müzesi

Res. 9. Elekli Halı, Ahmetçeler Köyü, Ayvacık (Çanakkale)

Res. 10. 3.tip Holbein halısı-Bergama 16 yy

Res. 11. Yıldızlı Uşak Halısı, 17. Yüzyıl, İstanbul Türk ve İslam Eserleri Müzesi

Res. 12. Taban Halısı, Yahyalı (Kayseri) XX. yy. ortaları